

Кредитно-фінансова політика підприємства в контексті його міжнародної діяльності

Супрун С.Д.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Статтю присвячено визначенню сутності формування кредитно-фінансової політики підприємства в контексті його міжнародної діяльності. Відзначено, що кредитно-фінансова політика являє собою системну єдність процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства, спрямовану на його соціально-економічний розвиток, ефективність якої забезпечується системою фінансового забезпечення. Складність послідовності розподілу фінансових ресурсів залежить від імовірності можливих фінансово-господарських ситуацій, пов'язаних із здійсненням міжнародної діяльності.

Ключові слова: кредитно-фінансова політика, кредитно-фінансовий механізм, міжнародна діяльність, фінансові ресурси, міжнародні кредитно-фінансові організації, фінансове забезпечення підприємства.

Супрун С.Д. КРЕДИТНО-ФИНАНСОВАЯ ПОЛИТИКА ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНТЕКСТЕ ЕГО МЕЖДУНАРОДНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Статья посвящена определению сущности формирования кредитно-финансовой политики предприятия в контексте его международной деятельности. Отмечено, что кредитно-финансовая политика представляет собой системное единство процессов формирования и использования финансовых ресурсов предприятия, направленное на его социально-экономическое развитие, эффективность которого обеспечивается системой финансового обеспечения. Сложность последовательности распределения финансовых ресурсов зависит от вероятности возможных финансово-хозяйственных ситуаций, связанных с осуществлением международной деятельности.

Ключевые слова: кредитно-финансовая политика, кредитно-финансовый механизм, международная деятельность, финансовые ресурсы, международные кредитно-финансовые организации, финансовое обеспечение предприятия.

Suprun S.D. CREDIT AND FINANCIAL POLICY OF THE ENTERPRISE IN THE CONTEXT OF ITS INTERNATIONAL ACTIVITY

The article is devoted to the definition of the essence of the formation of the credit and financial policy of an enterprise in the context of its international activities. It is noted that the credit and financial policy represents a systemic unity of the processes of formation and use of financial resources of the enterprise, aimed at its social and economic development, the effectiveness of which is provided by the financial security system. The complexity of the sequence of distribution of financial resources depends on the likelihood of possible financial and business situations associated with the implementation of international activities.

Keywords: credit and financial policy, credit and financial mechanism, international activity, financial resources, international credit and financial organizations, financial support of the enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах обмеженості кредитних ресурсів національних банків і значного скорочення капітальних вкладень українських підприємств постала необхідність у співпраці з міжнародними фінансово-кредитними організаціями. Це стало передумовою приходу іноземних інвесторів на український ринок та реформування економіки. Сьогодні відбуваються докорінні зміни у сфері міжнародних фінансових відносин, а ринкові умови господарювання передбача-

ють поєднання законодавчо-нормативного державного регулювання із самостійністю підприємств як господарюючих суб'єктів через формування їхньої кредитно-фінансової політики. Багато українських учених-економістів у своїх працях приділяють увагу діяльності міжнародних кредитних організацій, але переважна більшість робіт зорієнтована на дослідженні загальних тенденцій розвитку співпраці з міжнародними банками. У дослідженнях зовсім незначна увага приділяється проблемам, з якими стикаються

підприємства на практиці як учасники міжнародного кредитування. Наведене вище й зумовлює актуальність вибраного напрямку наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової політики підприємства широко висвітлено вітчизняними та зарубіжними вченими, серед яких відзначимо: С.Я. Боринець, О.Д. Василика, В.В. Венгера, О.І. Кременя, В.В. Ковальова, С.В. Льовочкіна, В.І. Оспіщева, А.А. Пересади, Т.М. Сторожук і багатьох інших. Питання міжнародних кредитів висвітлено в роботах Т.П. Вахненко, О.Д. Василика, А.П. Гайдуцького, В.І. Оспіщева, С.В. Льовочкіна, І.І. Левківського, А.С. Степаненка, В. Ємеця, В.М. Федосової, П.І. Юхименко та ін. Проте, незважаючи на широкі дискусії з питань кредитно-фінансової політики підприємства, чіткого трактування сутності її складників так і немає. Відсутня й системна інформаційна підтримка формування кредитно-фінансової політики на підприємстві, яке займається міжнародним підприємництвом.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Головною метою статті є визначення суті та особливостей формування кредитно-фінансової політики підприємства в контексті його міжнародної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічний розвиток підприємства, яке займається міжнародним підприємництвом, неможливий без чітко зорієнтованої кредитно-фінансової політики, а тому можна стверджувати, що вся фінансова система управління підприємством базується на його кредитно-фінансовій політиці. У загальному формулюванні фінансова політика – це особлива діяльність, яка може бути виражена сукупністю заходів, які проводяться на підприємстві з метою формування і ефективного використання його фінансових ресурсів для здійснення основних функцій та завдань. Необхідно зазначити, що кредитно-фінансова політика підприємства є невід'ємною частиною фінансової політики держави. Для обґрунтування цього зазначимо, що зовнішнє (макроекономічне) середовище має більш значний вплив на господарську діяльність підприємства, ніж його внутрішнє (мікроекономічне) середовище. В умовах глобалізації вітчизняні підприємства повністю залежать від навколишнього середовища як стосовно своїх ресурсів, так і стосовно споживачів результатів своєї господарської діяльності.

На нашу думку, кредитно-фінансова політика підприємства, яке здійснює міжнародну

підприємницьку діяльність, полягає у розробленні основних напрямів залучення і використання фінансових ресурсів на довго-, середньо- і короткострокову перспективи, тобто в побудові механізму формування та ефективного використання фінансових ресурсів, спрямованого на досягнення стратегічних і тактичних цілей діяльності підприємства загалом та зовнішньоекономічної діяльності зокрема.

У тлумачному довіднику [1] поняття фінансова політика підприємства трактується як фінанси та політика, а тому, говорячи про першу категорію, слід розуміти напрям, характер діяльності, лінію поведінки. Слово «політика» з грецької перекладається як «мистецтво управляти державою». Проте останнім часом термін «політика» використовується й для характеристики діяльності підприємства та часто використовується у сполученнях – «маркетингова політика», «фінансова політика», «кредитна політика» тощо. Т.М. Сторожук і Д.Є. Сторожук [12, с. 560] зазначають, що, незважаючи на чималу історію, поняття фінансової політики остаточно не з'ясоване. Крім того, автори відзначають, що на рівні держави це питання більш розвинуте як теоретично, так і практично. Але на рівні конкретного підприємства має місце недостатність науково обґрунтованої теоретичної основи. У П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» словосполучення «фінансова політика» зустрічається поряд із господарською і комерційною політикою. На думку Т.М. Сторожук і Д.Є. Сторожук, фінансову політику та її основну мету можна сформулювати як забезпечення здійснення поточної фінансово-господарської діяльності підприємства, а також виконання цілей і завдань, забезпечення мети стратегії підприємства в майбутньому через формування оптимального грошового потоку та ефективного використання фінансових ресурсів [12, с. 599].

Існують різні точки зору щодо складників кредитно-фінансової політики підприємства, хоча відмінності в них не принципові. Наприклад, пропонується виокремлювати такі напрями: політику управління оборотними коштами, політику управління витратами, політику управління прибутком та інвестиційну політику [4]. Щодо інвестиційної політики, то вона являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства.

Важливим моментом є врахування специфіки використання джерел фінансових надходжень підприємства у зв'язку з їх залежністю від зовнішніх і внутрішніх чинників, також

економічна обґрунтованість витрат у частині політики видатків має бути підтверджена відповідними фінансовими розрахунками. Слід дотримуватися суворої диференціації видатків за ступенем їх важливості, наприклад до категорії «А» включати необхідні видатки, до категорії «В» – бажані, а до категорії «С» – ті видатки, що реалізуються лише за наявності невикористаного залишку коштів [7]. На думку закордонних економістів, фінансова політика має охоплювати питання стосовно володіння й лізингу основного капіталу, кредитування, досягнення необхідного рівня прибутковості, курсів іноземних валют тощо. Незважаючи на зовнішні розходження вітчизняних і закордонних поглядів учених на формування кредитно-фінансової політики підприємств, концептуальні основи характеристик її сутності є практично аналогічними.

Отже, здебільшого вважається, що основним стратегічним завданням кредитно-фінансової політики підприємства, є створення ефективного механізму формування і використання його фінансових ресурсів. Такий механізм є головним чинником під час розроблення ефективною системи управління міжнародними фінансовими відносинами. На нашу думку, механізм формування й ефективного використання фінансових ресурсів складається з двох аспектів: економічного та фінансового, між якими важко провести чітке розмежування. По суті, робити таке розмежування немає необхідності, оскільки багато елементів є спільними для обох аспектів зазначеного механізму формування і використання фінансових ресурсів підприємства.

Результати проведених досліджень [1–12] свідчать про доцільність застосування таких трактувань та визначень кредитно-фінансової політики. У найбільш широкому розумінні під нею розуміють політику державних органів і держави у цілому у сфері фінансових відносин. У вузькому розумінні під кредитно-фінансовою політикою розуміється політика підприємства стосовно управління його грошовими потоками для поліпшення фінансового стану й досягнення цілей, що визначені керівництвом підприємства.

Наявні підходи до визначення суті поняття «кредитно-фінансова політика» підприємства дали змогу вияснити про ототожнення окремими вченими зазначеного поняття з поняттям «фінансово-кредитний механізм». В економічних джерелах поняття «фінансовий (фінансово-кредитний) механізм» використовується досить широко, але єдиної

думки щодо його визначення та визначення його складових елементів досі не існує. У більшості інтерпретацій це поняття трактується як складник господарського механізму підприємства, являє собою сукупність форм і методів створення та використання фінансових ресурсів для забезпечення фінансування діяльності підприємства.

Українські вчені В.М. Федосов та В.М. Опарін вважають, що фінансово-кредитний механізм включає дві підсистеми: фінансово-кредитне забезпечення, фінансово-кредитне регулювання, а також організаційні структури і важелі впливу [10]. Виходячи із цього, можна навести визначення фінансового механізму як сукупності методів реалізації економічних інтересів підприємства шляхом фінансового впливу на його соціально-економічний розвиток. А до основних складників слід віднести: фінансове забезпечення, фінансове регулювання та систему фінансових індикаторів і фінансових інструментів (із допомогою яких можна оцінити цей вплив).

Таким чином, кредитно-фінансова політика підприємства являє собою сукупність заходів, спрямованих на досягнення мети завдяки формуванню (забезпеченню), розподілу та ефективному використанню фінансових ресурсів (власних та позикових).

Дослідження світового досвіду джерел фінансування господарської діяльності підприємств свідчить про те, що великі європейські підприємства мають можливість диверсифікувати джерела фінансування у міжнародних масштабах, комбінуючи, наприклад, отримання банківських кредитів в одних країнах та операції на фінансових ринках в інших країнах.

У нинішніх умовах євроінтеграції важливим завданням є залучення групи джерел фінансування підприємницької діяльності українських підприємств, серед яких – зарубіжні інвестиції, міжнародна науково-технічна допомога, міжнародний лізинг, франшиза, міжнародні наукові та венчурні фонди. В Україні діють і представництва іноземних юридичних осіб (бюро, контори, агентства), які виконують роботи і надають послуги, обумовлені контрактами. Використовуються різноманітні технології, найбільш поширеною є передача нововведень як частина комплексної угоди, що здійснюється шляхом прямого інвестування й у разі передачі технології у вигляді франшизи, укладається ліцензійна угода (в якій передбачено співробітництво, за яким надаються права на використання найменування

товару, різні послуги і технічне сприяння тощо за певну плату).

Представництва низки міжнародних фондів певною мірою сприяють розвитку підприємництва в Україні, для чого використовуються різноманітні методи, серед яких: отримання позики від фізичних та юридичних осіб (випуск євробондів, облігацій під гарантії місцевих бюджетів); співпраця з міжнародними фінансовими установами (СБ, МВФ, ЄБРР); отримання коштів від урядів іноземних держав та їх угруповань (типу ЄС) у вигляді фінансової допомоги, ґрантів чи кредитів; залучення потенційних джерел фінансових ресурсів (заощадження населення, «тіньовий» та «вивезений» капітали) [7].

Слід зауважити, що серед джерел зовнішнього фінансування підприємств провідних країн світу вагому частку займає лізинг. Так, зокрема у світовій практиці саме лізинг посідає друге місце за обсягом капіталовкладень після банківського кредиту й становить 25–30% загальної суми позикових коштів. Сьогодні характерною рисою сучасного лізингу є його тяжіння до країн, які стабільно розвиваються, і тільки на США припадає більше третини світових операцій із лізингу у порівняльних цінах, на країни Західної Європи – близько 25%, на Японію – 17,1%. Щодо структури зовнішніх фінансових джерел, то в Німеччині традиційно основним джерелом зовнішнього фінансування є кредити, отримані від фінансових посередників (82,1%), головним чином, банків, при цьому 69,8% становлять довгострокові кошти, у тому числі 54,5% – довгострокові позики. Висока частка банків та інших фінансових установ у фінансуванні дає змогу німецьким підприємствам мати доступ до банківських ліквідних коштів навіть у періоди рецесій, і серед коштів, що використовуються німецькими підприємствами, переважну частину становлять короткострокові позики (27,6% від суми зовнішнього фінансування). Великобританія на відміну від інших європейських країн характеризується наявністю високорозвиненого та лібералізованого фінансового ринку, тоді як банки відіграють у довгостроковому фінансуванні інвестиційної діяльності підприємств другорядну роль. На відміну від Німеччини та Великобританії для Франції характерна значна частка комерційних кредитів (21,6%) у загальній сумі зовнішнього фінансування підприємств, що зумовлює високий рівень взаємної заборгованості французьких підприємств та свідчить про збереження статусу «економічної заборгова-

ності». Італія відрізняється від названих країн найвищою часткою (74,7%) короткострокових коштів у сумі зовнішнього фінансування, причому найбільшу частину цих коштів становлять комерційні кредити (28,3%) [8].

Світовий досвід свідчить, що значний вплив на систему фінансового забезпечення підприємств здійснює держава. Зокрема, держава на приватне рішення щодо капіталовкладень може впливати за допомогою трьох груп інструментів: макроекономічних, мікроекономічних та інституційних. До макроекономічних належать інструменти, що визначають загальноекономічний клімат інвестицій, – це реальна процентна ставка і темп росту економіки, які визначаються комплексом заходів бюджетно-податкової (рівень дефіциту бюджету та способи його фінансування) та грошово-кредитної політики (інфляція та номінальна процентна ставка). Інший макроекономічний параметр – це режим платіжного балансу, що безпосередньо впливає на рівень процентних ставок та на привабливість країни для іноземних інвесторів. Окрім того, поширеним засобом успішної реалізації кредитно-фінансової політики підприємств у промислово розвинутих країнах світу є використання різних податкових пільг. Тимчасові звільнення від податків, зменшені норми оподаткування, які часто використовуються для залучення іноземних та вітчизняних інвесторів в окремі галузі чи регіони, є важливим інструментом такої політики. В Італії, Бельгії та Японії кошти на зростання довгострокових інвестицій не оподатковуються взагалі, у Швеції максимальна ставка для короткострокових капіталовкладень досягає 70%, а у США та Великобританії середні ставки видатків на інвестований капітал становлять 30–40% [9]. Тут зауважимо, що, крім податкових стимулів, суттєву роль відіграють і кредитні стимули.

Узагальнення результатів наукових досліджень дає змогу розглядати кредитно-фінансову політику підприємства як системну єдність процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства, спрямовану на його соціально-економічний розвиток, ефективність якої забезпечується системою фінансового забезпечення. Такий підхід дав змогу запропонувати концептуальну схему формування кредитно-фінансової політики підприємства (рис. 1), з якої випливає, що кругообіг основних стадій фінансового забезпечення, тобто формування й використання фінансових ресурсів підприємства, відбувається за наявності інвестиційної привабли-

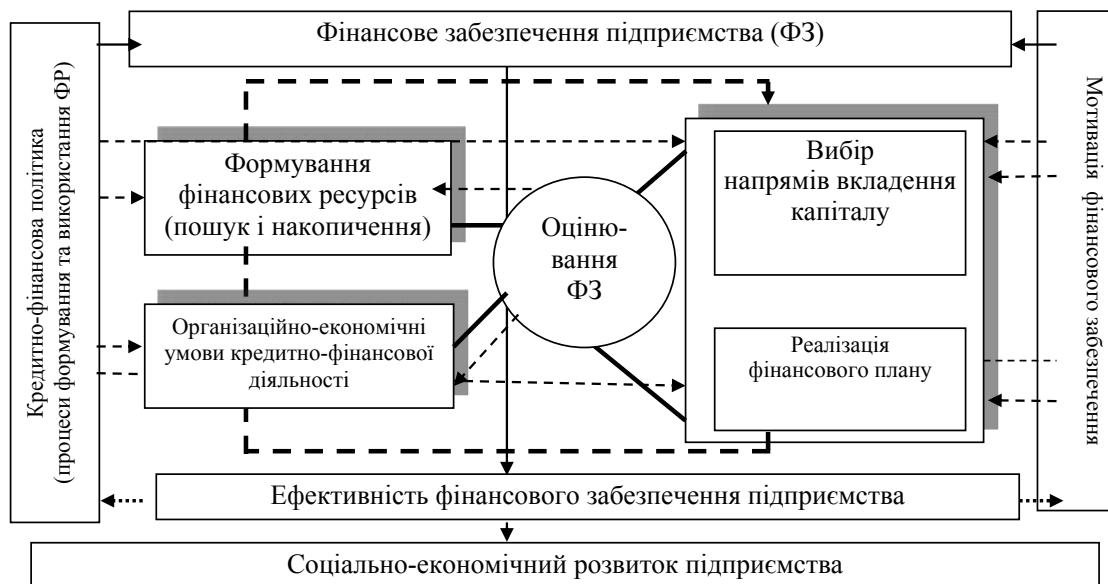


Рис. 1. Концептуальна схема формування кредитно-фінансової політики підприємства

вості, що є мотивом здійснення міжнародного кредитування.

Одним із найважливіших джерел фінансування розвитку підприємства, що займається зовнішньоекономічною діяльністю, є банківське (позичкове) фінансування. Фінансове забезпечення підприємства полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань його фінансової політики. Розрізняють забезпечувальну та регулятивну дії фінансового забезпечення підприємства. Перша зазначена дія виявляється у визначенні джерел фінансування, тобто покритті повсякденних потреб підприємства, і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення.

Зважаючи на викладене вище, кредитно-фінансова політика підприємства – це процес реалізації заходів щодо створення сукупності організаційно-економічних умов для здійснення фінансової діяльності, формування та використання фінансових ресурсів та оцінювання рівня фінансового забезпечення. Велике значення мають визначення загальної потреби в них, формування оптимальної структури фінансових ресурсів та умов їх залучення.

У ході визначення потреби в коштах для фінансування своєї міжнародної діяльності підприємство виходить із запланованих обсягів діяльності та ресурсного потенціалу, що необхідний для виконання поставлених завдань. Процес забезпечення залучення

фінансових ресурсів із різних джерел здійснюється відповідно до мети та завдань підприємства, які відповідають фінансовим потребам підприємства, полягає в ефективному управлінні формуванням власних і позикових фінансових ресурсів.

Висновки з цього дослідження. Кредитно-фінансову політику підприємства в контексті його міжнародної діяльності слід розглядати як системну єдність процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства, спрямовану на його соціально-економічний розвиток, ефективність якої забезпечується системою фінансового забезпечення. А складність послідовності розподілу фінансових ресурсів залежить від імовірності можливих фінансово-господарських ситуацій (настання ризикових подій), пов'язаних із міжнародним підприємництвом. Пропонуємо враховувати і тенденції, що притаманні глобалізації: різке зростання обсягів та інтенсивності трансдержавного, транснаціонального перетoku капіталів, інформації, послуг і людських ресурсів; масове поширення уніфікованих стандартів споживання у всіх кутках планети; зміцнення ролі недержавних регуляторів світової економіки та міжнародних відносин; стирання кордонів між зовнішньою та внутрішньою політикою; формування єдиного простору комунікаційного спілкування, що різко збільшує можливості для соціалізації особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2007. 1736 с.
2. Дмитренко Д.М. Україна в контексті світової фінансової системи. Зовнішня торгівля: право та економіка. 2008. № 3. С. 113–118.
3. Огляд прогнозів «перспектив розвитку світової економіки». Журнал європейської економіки. 2007. № 3. С. 361–362.
4. Карлін М.І. Фінанси України та сусідніх держав: навч. посіб. К.: Знання, 2007. 589 с.
5. Карпенко Г.В. Кредитна діяльність вітчизняних банків та можливості їх інтеграції до світової фінансової системи. Фінанси України. 2007. № 2. С. 89–96.
6. Козюк В. Глобалізація та макроструктурні імперфекції припливу капіталів. Банківська справа. 2010. № 6. С. 22–36.
7. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
8. Левківський І.І. Особливості та тенденції розвитку міжнародних ринків капіталів. Економіка та держава. 2010. № 5. С. 36–40.
9. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі: монографія. К.: КНТЕУ, 2010. 470 с.
10. Фінанси: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.
11. Сіденко В. Модифікація світової економіки під впливом новітніх факторів глобальної трансформаційної кризи. Економіка України. 2012. № 5. С. 18–31.
12. Сторожук Т.М., Сторожук Л.Є. Фінансова політика підприємства в контексті його внутрішньогосподарської політики. Збірник наукових праць Національного університету податкової служби України. 2011. № 1. С. 559–567.
13. Таряник О.М., Тітенкова М.В. Кредитування підприємств міжнародними фінансово-кредитними інститутами. Фінанси України. 2006. № 7. С. 50–58.

REFERENCES:

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy. (2007). [Ukl. i holovn. Red. V.T. Busel]. K.: Irpin VTF "Perun". 1736 p.
2. Dmytrenko D. M. (2008). Ukraina v konteksti svitovoi finansovoi systemy. [D. M. Dmytrenko]. Zovnishnia torhivlia: pravo ta ekonomika. № 3. pp. 113-118.
3. Ohliad prohnzoziv "perspektyv rozvytku svitovoi ekonomiky". (2007). Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky. № 3. pp. 361-362.
4. Karlin M. I. Finansy Ukrainy ta susidnykh derzhav: Navchaln. posibn. (2007). [M. I. Karlin]. K.: Znannia, 589 p.
5. Karpenko H. V. (2007). Kredytna diialnist vitchyznianskykh bankiv ta mozhlyvosti yikh intehtratsii do svitovoi finansovoi systemy/ [H. V. Karpenko]. Finansy Ukrainy. № 2. pp. 89-96.
6. Koziuk V. (2010). Hlobalizatsiia ta makrostrukturni imperfektsii pryplyvu kapitaliv. [V. Koziuk]. Bankivska sprava. № 6. pp. 22-36.
7. Kremen O. I. (2012). Finansy: Navch. Posibnyk. [O. I. Kremen, V. M. Kremen]. – K.: Tsentr uchbovoi literatury. 416 p.
8. Levkivskiy I.I. (2010). Osoblyvosti ta tendentsii rozvytku mizhnarodnykh rynkiv kapitaliv. [I.I. Levkivskiy]. Ekonomika ta derzhava. № 5. pp. 36-40.
9. Mazaraki A. A. (2010). Rehuliatorna polityka u sferi zovnishnoi torhivli: monohrafiia. [A. A. Mazaraki, T. M. Melnyk]. K.: KNTEU. 470 p.
10. Finansy: pidruchnyk. (2008). [Za red. S.I. Yuriia, V.M. Fedosova]. K.: Znannia. 611 p.
11. Sidenko V. (2012). Modyfikatsiia svitovoi ekonomiky pid vplyvom novitnykh faktoriv hlobalnoi transformatsiinoi kryzy. [V. Sidenko]. Ekonomika Ukrainy. № 5. pp.18-31.
12. Storozhuk T.M., Storozhuk L.Ye. (2011). Finansova polityka pidpriemstva v konteksti yoho vnutrishnohospodarskoi polityky. [Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu podatkovoi sluzhby Ukrainy]. № 1. pp. 559-567.
13. Tarianyk O. M. (2006). Kredytuvannia pidpriemstv mizhnarodnymy finansovo-kredytnymy instytutamy. [O. M. Tarianyk, M. V. Titenkova]. Finansy Ukrainy. № 7. pp. 50-58.